

Nr 42.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående höjning av tullen
å kaffe; given Stockholms slott den 21 januari 1921.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

H. S. Tamm.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 januari 1921.*

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Tamm, yttrade:

I det uttalande, som jag den 7 januari 1921 vid statsverkspropositionens framläggande hade till statsrådsprotokollet i samband med inkomstberäkningen, anförde jag, att, vid överbägandet av olika utvägar att skaffa statsverket ökade inkomster, jag stannat vid att förorda, att en förhöjning vidtoges med avseende å tullsatserna vid vissa tulltaxerubriker, samt att jag därvid ansett, att endast rubriker av uteslutande finaustullkaraktär borde medtagas i beräkningarna. På denna väg förmenade

jag, att ett merbelopp i tullmedel av 35 miljoner kronor under år 1922 borde kunna tillföras statskassan. Jag tillade, att spørgsmålet, huruvida och i vad mån till landet redan inkomna partier av de varuslag, varom fråga vore, borde drabbas av en mot tullförhöjningen svarande särskild beskattning, vore föremål för övertägande, och att jag icke vore främmande för tanken att låta eventuella åtgärder i dylikt syfte träffa jämväl sådana relativt större kvantiteter, som kunde befinna sig på enskilda förbrukares händer.

Sedermera har jag den 11 januari 1921 för Kungl. Maj:t anmält, att min avsikt vore att — utan att avvakta fullbordandet av utredningen rörande eventuella förhöjningar med avseende å andra finanstullar — inom den närmaste framtiden förelägga Kungl. Maj:t förslag om framställning till riksdagen, gående ut på ökning av tullen å kaffe. I det att jag tillika meddelade, att icke heller i denna fråga alla erforderliga undersökningar vore slutförda, och att jag särskilt ej haft tillfälle att bilda mig en bestämd mening beträffande spørgsmålet angående lämpligaste sättet att anordna en särbeskattning av inneliggande kaffelager, förklarade jag, att — för att den ifrågasatta tullförhöjningen måtte vinna ytterligare effektivitet — åtgärder syntes böra omedelbart vidtagas till förekommande därav, att under tiden, intill dess en eventuell tullförhöjning kunde träda i kraft, kaffepartier införtullades i riket med tillämpning av nu gällande tullsatser. I anledning av min i sådant syfte gjorda hemställan beslöt Kungl. Maj:t, att förordning angående förbud mot införsel av kaffe skulle utfärdas. Förbudet, som trädde i kraft påföljande dag, den 12 januari 1921, avser ej blott kaffe, som ännu ej inkommit till landet, utan jämväl sådant redan hit inkommet kaffe, som kvarliggert i tullverkets vård, men för vilket tull ännu ej blivit i behörig ordning erlagd.

När jag nu underställer frågan om förhöjning av kaffetullen Kungl. Maj:ts prövning, anhåller jag att till en början få lämna en kortfattad redogörelse för vad vid tidigare tillfällen förekommit, då spørgsmålet om ändring av nämnda tull varit föremål för behandling.

Historik.

Tullen å obränt kaffe, som under åren 1831—1845 utgjort per skålpund¹ 9 öre (motsvarande per kilogram 21.₂ öre), under åren 1846—1852 10 öre (motsvarande per kilogram 23.₅ öre), 1853—1857 8 öre (motsvarande per kilogram 18.₅ öre), samt 1858—1866 10 öre (motsvarande per kilogram 23.₅ öre), höjdes vid 1867 års riksdag, då för fyllande av uppkommen statsbrist tullmedlen jämte andra statsinkomster måste tagas i ökat anspråk, till 12 öre (motsvarande per kilogram 28.₂ öre). Sedan statsverkets ställning förbättrats, nedsattes tullsatsen

¹ Ett skålpund = 0.425076 kilogram.

år 1872 åter till 10 öre per skålpund (motsvarande per kilogram 23.^s öre), vid vilket belopp den förblev till år 1879. Detta år måste skattesatserna för fyra av de egentliga s. k. kassaartiklarna, nämligen brännvin, kaffe, socker och tobak, höjas för att bereda de för budgetens jämvikt erforderliga statsinkomsterna, och bestämdes därvid kaffetullen till 11 öre per skålpund (motsvarande per kilogram 25.^s öre). Vid tullsatsernas omföring efter decimalsystemet år 1880 sattes tullen för kaffe till 26 öre per kilogram, motsvarande 11.os öre per skålpund.¹ Samtidigt fastställdes tullsatsen för bränt kaffe och kaffesurrogat, som under den föregående tiden i stort sett följt variationerna i tullsatsen för obränt kaffe, till 35 öre per kilogram.

Vid 1887 års riksdag framställdes av enskilda motionärer förslag om nedsättning eller avskaffande av de så kallade finanstullarna, däribland å kaffe jämte kaffesurrogat, socker, tobak och lysoljor. Bevillningsutskottet, som tillstyrkt införande av spannmåls- m. fl. tullar, ansåg sig med fog kunna antaga, att en ökning i tullinkomsterna skulle till följd därav komma att inträda, och att följaktligen någon nedsättning i finanstullarna kunde föreslås. Nödig försiktighet krävde dock att icke för det dåvarande gå motionärernas önskningsar till mötes i fråga om samtliga föreslagna nedsättningar i dessa tullar. Vid valet emellan de två mest betydande, de å kaffe och socker, syntes det utskottet givet, att kaffet, som i än högre grad än sockret utgjorde föremål för den mindre bemedlades konsumtion, borde framför sockret komma i åtanke. Utskottet föreslog därför, att tullen å obränt kaffe måtte nedsättas från 26 öre till 12 öre samt tullen å bränt kaffe och kaffesurrogat från 35 öre till 20 öre, allt för kilogram. Detta förslag, som icke hann komma till behandling inom kamrarna före riksdagens upplösning, återupptogs ej vid riksdagens senare sammanträde.

Vid 1888 års riksdag förelågo flera framställningar i förevarande fråga. Så yrkades å ena sidan nedsättning av tullen å obränt kaffe dels till 12 öre, dels till 10 öre samt av tullen å bränt kaffe och kaffesurrogat till 15 öre för kilogram, under det att å andra sidan framställdes förslag om tullens höjning till 50 öre för kilogram. Bevillningsutskottet återupptog, under åberopande av vad 1887 års riksdags bevillningsutskott beträffande denna fråga anfört, den då gjorda hemställan. Detta förslag vann efter gemensam omröstning riksdagens bifall, vadan tullen fastställdes för obränt kaffe till 12 öre per kilogram samt för bränt eller rostat, även malet, kaffe och kaffesurrogat till 20 öre per kilogram.

Vid riksdagarna under åren 1890—1892 framkommo motioner dels om tullfrihet för kaffe dels ock om nedsättning av tullen å samma vara men vunno icke bevillningsutskottets tillstyrkande eller riksdagens bifall.

Vid 1894 års riksdag väcktes av statsfinansiella skäl åter frågan om höjning av tullen å nämnda vara, vilket föranledde ett bevillningsutskottets förslag i sådant syfte. I betraktande av förhandenvarande behov för statsverket ansåg utskottet en höjning av tullen å obränt kaffe från 12 öre till 25 öre per kilogram och å bränt kaffe samt kaffesurrogat från 20 öre till 35 öre vara lämpligt avpassad. Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall.

Förslag om nedsättning i tullen å kaffe väcktes sedermera vid riksdagarna åren 1896, 1897 och 1898 utan att leda till någon påföljd.

¹ Förestående uppgifter äro. med undantag för de inom parentes meddelade, hämtade ur proposition nr 10 år 1884.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 24 bragtes frågan om ändring av tullsatserna för kaffe och kaffesurrogat år 1910 ånyo inför riksdagens prövning. Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1909 hade chefen för finansdepartementet framhållit, hurusom det för vinnande av jämvikt i budgeten för år 1911 vore nödvändigt att tillgripa nya eller höjda bevilningar, samt omnämnt, att bland sålunda ifrågasatta bevilningar även inginge förhöjning av tullen å kaffe. Med hänsyn till blivande förslag att giva förhöjningen retroaktiv verkan offentliggjordes det över föredragningen förda protokoll i Post- och inrikes tidningar den 31 december 1909.

Genom sagda den 14 januari 1910 avlätna proposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att besluta, att för tiden till och med den 30 november 1911 tullsatsen för obränt kaffe skulle utgöra 18 öre samt för bränt kaffe och kaffesurrogat 30 öre för kilogram, och skulle enligt propositionen de nya tullsatserna erhålla viss retroaktiv verkan, olika för olika fall, dock i intet fall för längre tid tillbaka än från och med den 1 januari 1910.

Mot den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av tullen å rätt kaffe fann bevillningsutskottet i sitt den 5 februari 1910 dagtecknade betänkande nr 3 icke något att erinra. Beträffande tiden för ikraftträdandet av de föreslagna tullsatserna syntes det utskottet vara riktigt, för tillgodoseende av statens rätt och för ernående av den med tullförhöjningen avsedda statsfinansiella verkan, att beslutet om tullsatsernas fastställande erhöle en viss tillbaka-verkande kraft. Att härvid gå så långt, som av en motionär föreslagits, eller till att de förhöjda tullsatserna skulle träda i tillämpning redan den 26 december 1909, alltså under ett förflutet statsregleringsår, syntes utskottet under inga förhållanden böra ifrågakomma. Men även den bestämmelse, som av Kungl. Maj:t föreslagits, komme enligt utskottets förmenande att med för stor stränghet träffa åtskilliga näringsidkare, vilka, enligt vad utskottet inhämtat, ingått avtal rörande leverans av kaffe under början av år 1910 utan att därvid förbehåll gjorts med avseende å priset vid eventuellt inträdande ändrade tullförhållanden. Då de näppeligen haft anledning förutsätta, att en tullförhöjning skulle inträda tidigare än å tid, då riksdagen kunnat fatta beslut därom, och då följaktligen dessa näringsidkare knappast kunde sägas hava uraktlåtit att iakttaga nödig försiktighet till säkerställande av sin rätt, syntes billigheten kräva, att de i möjligaste mån skyddades för förlust. Utskottet föreslog för den skull riksdagen att besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, dock med tillägg, enligt vilket åt Kungl. Maj:t medgavs rätt att i särskilda angivna fall medgiva befrielse från utgivande av skillnadsbeloppet.

Sedan vid frågans behandling i kamrarna den 9 februari 1910 det — under påpekande av att den grundlagsstadgade motionstiden ännu ej tilländalupit — upplysts, att ytterligare motioner vore att förvänta, beslöto båda kamrarna att återremittera ärendet till bevillningsutskottet.

I sitt den 6 juni 1910 dagtecknade förnyade utlåtande i ämnet, betänkande nr 39, fann sig bevillningsutskottet, enär det behov att anskaffa ökade inkomster till täckande av utgifterna för påföljande års statsreglering, som föranlett propositionen, dåmera ej längre föreläge, böra avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om höjd tull å rätt kaffe. Uti detta betänkande finnes återgivet ett av statskontoret, kammarrätten och generaltullstyrelsen på anmodan avgivet gemensamt yttrande, däri ämbetsverken uttalat sig rörande de olika åtgärder,

som av enskilda motionärer föreslagits i syfte att åt de tillämnade högre tullsatserna bereda större effektivitet än den, som genom bifall till propositionen skulle ernås. Vad angick tullsatsen för kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat, alla slag, förordade utskottet, att densamma måtte tillsvidare bibehållas vid oförändrat belopp. Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

Vid 1919 års riksdag framfördes genom motionen nr 57 i första kammaren ånyo frågan om höjning av tullen å kaffe och kaffesurrogat. Därvid yrkades, bland annat, att tullsatserna skulle utgöra för obränt kaffe 30 öre samt för kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat, alla slag, 50 öre för kilogram. Såsom skäl för förslaget framläggande vid sagda riksdag anförde motionärerna, bland annat, att den omständigheten, att varan för det dåvarande låge under statsbeslag, undanröjde den eljest förefintliga svårigheten att vid förhöjning av en finanstull förhindra, att den för staten avsedda inkomstökningen till en väsentlig del tillfölle enskilda spekulanter. Bevillningsutskottet hemställde i betänkande nr 45, att motionen ifråga ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt framhöll därvid, bland annat, att, därest en höjning av kaffetullen framdeles skulle visa sig oundviklig, Kungl. Maj:t och riksdagen, enligt utskottets förmenande, icke torde sakna medel att tillförsäkra statsverket den därmed avsedda inkomstökningen. I avgiven reservation anslöto sig sju ledamöter av utskottet på anförda skäl till motionärernas yrkande. Sedan kamrarna vid frågans behandling stannat i skiljaktiga beslut, biföll riksdagen vid verkställd gemensam omröstning det i utskottsbetänkandet framställda yrkandet.

Vid 1920 års riksdag förelågo åtskilliga motioner angående tullbevillningen. I motionen nr 111 i första kammaren föreslogs sålunda, att riksdagen måtte besluta, att tullsatserna skulle utgöra för kaffe, obränt, 75 öre per kilogram och för kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt för kaffesurrogat, alla slag, 125 öre per kilogram samt, vid bifall till vad sålunda föreslagits, att de beslutade förhöjda tullsatserna skulle såsom tilläggstullar till gällande tulltaxa tillämpas även under år 1920 från dag, som Kungl. Maj:t bestämde, även som att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om detta besluts trädande i kraft snarast möjligt. Med åberopande av nu omförmälda motion hemställdes i en annan i första kammaren väckt motion, nr 112, att riksdagen ville besluta, att allt det förtullade kaffe, som den dag kaffetullens eventuella förhöjning trädde i kraft funnes inom landet, skulle beläggas med en konsumtionsskatt eller efterförtullningsavgift av samma storlek som den beslutade tullförhöjningen, dock så att mindre partier kaffe, som av person, vilken ej idkade handel med varan, innehades för eget bruk, och vilka ej överstege till exempel 50 kilogram, lämnades fria, samt att lämplig straffpåföljd måtte stadgas för den, som lämnade oriktig deklaraionsuppgift eller underlåte att deklarerera. I avgivet betänkande, nr 11, avstyrkte bevillningsutskottet förslaget om kaffetullens höjande, varför utskottet ej heller fann anledning att för det dåvarande ingå i närmare granskning av det i motionen nr 112 framlagda förslaget. Men utskottet ville icke underlåta att giva uttryck åt den uppfattningen, att, därest en höjning av kaffetullen beslutades emot utskottets hemställan, åtgärder borde vidtagas i den sistnämnda motionens syfte. Utskottet förutsatte, att för den utredning i ämnet, som i sådant fall bleve

erforderlig, frågan skulle återremitteras till utskottet. Utskottets förslag bifölls av riksdagen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava de förslag angående ändring av kaffetullen, som efter år 1888 förelegat för riksdagens prövning, blivit utan resultat. Gällande tulltaxa av den 4 juli 1910 har i förevarande del följande utseende:

	Kaffe:	Kvantitet för tullberäkningen	Tullsats	
			Kronor	öre
155	obränt	1 kilogram	—	12
156	bränt eller rostat, även malet, samt kaffesurrogat, alla slag	1 kilogram	—	20

Kaffekonsumtionens omfattning.

Innan jag övergår till att närmare redogöra för det förslag, som jag anser nu böra föreläggas riksdagen, anhåller jag att få beröra frågan om den ungefärliga konsumtionen av kaffe här i riket.

En god mätare å kaffeförbrukningen erhålles i siffrorna för importen av obränt kaffe. Då importen av bränt kaffe är obetydlig och ej plägar uppgå ens till $\frac{1}{2}$ procent av den totala kaffeimporten, och då ej heller återutförseln av kaffe under normala år spelar någon nämnvärd roll, kunna dessa båda faktorer, som för övrigt statistiskt sett verka i motsatta riktningar, i förevarande sammanhang lämnas åsido.

Enligt ovanberörda proposition till 1910 års riksdag hade importen av obränt kaffe under nedannämnda år uppgått till följande kvantiteter:

A r	Införsel kg.	Å r	Införsel kg.	Å r	Införsel kg.
1885	15,453,503	1894	17,087,911	1903	30,927,752
1886	16,189,492	1895	18,067,617	1904	27,429,263
1887	11,542,052	1896	19,875,391	1905	30,055,538
1888	12,312,007	1897	25,560,331	1906	35,087,306
1889	17,336,015	1898	25,088,349	1907	32,258,410
1890	14,856,946	1899	25,091,376	1908	30,272,005
1891	16,056,323	1900	25,499,664	1909	41,895,025
1892	15,844,786	1901	30,970,677		
1893	16,371,190	1902	26,016,171		

Den import av obränt kaffe, som ägt rum under åren 1910—1920, framgår av följande uppställning, som tillika upptager värdet av de importerade partierna ävensom därför erlagda tullbelopp:

Å r	Vikt kg.	Värde kr.	Tullbelopp kr.
1910	29,487,330	30,067,474	3,538,478
1911	32,522,570	39,921,437	3,902,707
1912	30,575,949	38,219,936	3,669,114
1913	34,087,366	39,200,471	4,090,484
1914	29,180,957	30,805,517	3,501,715
1915	40,017,183	38,984,520	4,802,062
1916	38,199,600	47,219,273	4,583,952
1917	8,552,237	14,313,563	1,026,268
1918	11,199,072	23,223,030	1,343,889
1919	39,006,935	89,766,672	4,680,832
1920 *)	44,667,661	99,571,369	5,360,119

När det gäller att från dessa siffror sluta sig till den nuvarande konsumtionens omfattning, torde det med hänsyn till de abnorma förhållanden, som världskriget medförde för importen till vårt land, vara riktigt att bortse från krigsåren 1914—1918 och att vid bedömandet till en början utgå från åren före år 1914. Därvid är att märka, att kaffeimporten under år 1908 på grund av särskilda förhållanden på den brasilianska kaffemarknaden visar en siffra, som något understiger den normala. Dels i följd därav, dels på grund av spekulationsförtullningar i avvaktan på den i början av år 1910 väntade tullförhöjningen steg importen under år 1909 väsentligt över den normala, vilket i sin tur verkade till minskning av importen år 1910. Nämda tre år synas därför icke böra sammanföras med vare sig efterföljande eller föregående, men torde de väl kunna såsom en grupp för sig sammanställas till jämförelse med intilliggande treårsperioder. En dylik sammanställning visar, att införseln utgjorde

1905—1907	97,401	eller per år	32,467 ton
1908—1910	101,654	» » »	33,885 »
1911—1913	97,186	» » »	32,395 »

Dessa siffror, vilka giva en genomsnittlig årlig importkvantitet under 9-årsperioden av 32,916 ton eller i runt tal 33,000 ton, mot-

*) Uppgifterna för år 1920 preliminära.

svarande en månatlig införselmängd av 2,750 ton, tyda på att förbrukningen, som intill början av 1900-talet varit i jämn stegring, under de ekonomiska förhållanden, som rådde vid tiden före världskrigets utbrott, stannat på en punkt, som angives av nyssnämnda siffra för årsimporten av cirka 33,000 ton. Påpekas må dock, att den så småningom skeende folkökningen rimligtvis måste beräknas verka en långsam förskjutning uppåt.

Emellertid torde under de senaste åren åtskilliga omständigheter, främst den stegrade köpkraften hos befolkningens breda lager, hava bidragit till en icke oväsentlig stegring av kaffekonsumtionen, vilken stegring dock kunnat komma till uttryck först efter det att de yttre hinder bortfallit, som under åren 1917 och 1918 samt förra delen av år 1919 medförde en nödtvungen begränsning i kaffeimporten till Sverige.

Ovan angivna import av obränt kaffe under åren 1919 och 1920 fördelar sig enligt de rörande importen publicerade preliminäruppgifterna, vilkas icke fullt exakta beskaffenhet i detta sammanhang är utan betydelse, på de olika månaderna av sagda år på följande sätt:

	År 1919	År 1920
januari	840 ton	5,794 ton
februari	718 »	5,844 »
mars	1,496 »	3,794 »
april	2,904 »	1,975 »
maj	1,217 »	2,542 »
juni	1,581 »	2,602 »
juli	6,638 »	1,782 »
augusti	8,755 »	2,048 »
september	5,057 »	3,102 »
oktober	4,062 »	6,212 »
november	2,701 »	4,474 »
december	3,057 »	4,478 »

Av denna uppställning framgår, att från och med den 1 juli 1919 — vid vilken tidpunkt krigsårens blockad kan anses praktiskt taget hävd — följande totala kvantiteter obränt kaffe blivit till Sverige införda, nämligen:

juli—december 1919	30,270 ton
januari—december 1920	44,668 »

Sagda siffror torde emellertid icke utan vidare kunna läggas till grund för en uppskattning av den genomsnittliga årskonsumtionen av kaffe under nuvarande förhållanden. Dels avse desamma en alltför kort tid-

rymd för att några säkra slutsatser skola kunna dragas, och dels torde särskilda omständigheter hava bidragit till att under ifrågavarande tid uppdriva importen utöver den normala. Vad 1919 års import beträffar må sålunda bland annat uppmärksammas, att vid mitten av året samtliga lager i riket torde hava varit i det närmaste uttömda och följaktligen tarvade fyllning, och vad angår importen under såväl de första som de sista månaderna av år 1920 är det ej uteslutet, att då väntade tullförhöjningar bidragit till en ökning av införtullningarna. Att bestämt beräkna vilken inverkan nu nämnda och andra faktorer kunna hava haft till importens stegring låter sig tyvärr ej göra. Omfattningen av nuvarande konsumtion kan med andra ord icke med siffermässig noggrannhet bestämmas, utan måste bliva föremål för ett tämligen fritt bedömande. Därest hänsyn jämväl tages till att den förbrukning, som före kriget kunde anses som normal årskonsumtion, enbart på grund av folkökningen nu borde hava ökats från 33,000 ton till omkring 34,000 ton, torde man dock knappast räkna för högt, om man för närvarande uppskattar årskonsumtionen av kaffe till minst 36,000 ton, motsvarande 3,000 ton i månaden.

Av vad jag förut anfört torde framgå, att det i första hand varit statsfinansiella skäl, som föranlett mig att ifrågasätta en höjning av kaffetullen. Jag har därvid utgått ifrån att ett årligt merbelopp av åtminstone 20 miljoner kronor och helst något därutöver på denna väg borde tillföras statskassan.

*Tullen å
obrönt kaffe*

Emellertid torde även andra synpunkter än de statsfinansiella böra i förevarande sammanhang beaktas. Såväl med hänsyn till handelsbalansen som av folkhygieniska skäl synes det vara önskvärt, att kaffe-konsumtionen hålles inom rimliga gränser. I sistnämnda avseende till-låter jag mig hänvisa till det uttalande angående åtgärder mot missbruk av kaffe, som gjorts av de den 30 oktober 1917 inom ecklesiastik-departementet bland annat för utredning av sådana spörsmål tillkallade sakkunniga. Ur berörda synpunkter synes det mig vara en fördel, om kaffeförbrukningen kunde nedbringas åtminstone till den omfattning, densamma hade under tiden före världskriget.

Vid ett överbäggande av nu angivna synpunkter har jag stannat vid att förorda en höjning av tullen å obrönt kaffe från nuvarande 12 öre per kilogram med 68 öre till 80 öre per kilogram.

I detta sammanhang skall jag tillåta mig att anföra några ur »Sociala meddelanden» hämtade, på uppgifter från ett antal orter i

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 34 häft. (Nr 42.)

riket stödda siffror rörande årsmedelpris i minuthandeln per kilogram för prima Santos-kaffe.

år 1904	¹⁾ 110 öre	år 1912	176 öre
» 1905	¹⁾ 115 »	» 1913.....	170 »
» 1906	¹⁾ 117 »	» 1914.....	159 »
» 1907	¹⁾ 116 »	» 1915.....	161 »
» 1908	¹⁾ 116 »	» 1916.....	209 »
» 1909	¹⁾ 115 »	» 1917.....	315 »
» 1910	125 »	» 1918.....	307 »
» 1911	155 »	» 1919.....	316 »

¹⁾ Uppgiften avser »brasilianskt» kaffe.

Enligt samma källa utgjorde medelpriset för månad under år 1920 följande:

januari	345 öre	juli	357 öre
februari.....	355 »	augusti.....	325 »
mars	362 »	september	311 »
april	363 »	oktober.....	295 »
maj	363 »	november.....	274 »
juni	362 »	december ¹⁾	264 »

¹⁾ Uppgiften meddelad under hand från socialstyrelsen.

Av dessa sammanställningar framgår, att medelpriset å kaffe ännu under förra hälften av år 1920 var mer än dubbelt så högt som medelpriset under år 1913, men att priset under senare delen av år 1920 befunnit sig i ett hastigt fallande. Sammanställningen utvisar emellertid tillika, att priset under december 1920, även om den av mig föreslagna tullförhöjningen då hade varit gällande, skulle hava understigit priset under nästföregående juli månad.

Ehuru fullt medveten om omöjligheten att uppgöra några säkra kalkyler av förevarande slag har jag räknat med att den föreslagna tullförhöjningen skall nedbringa årsförbrukningen av kaffe till 32,000 ton, d. v. s. till en sådan nivå, att konsumtionen kommer att ligga något under ovanberörda genomsnittsförbrukning av cirka 33,000 ton under åren närmast före världskriget.

Den omständigheten, att förbrukningen under åren 1919 och 1920 varit så betydande, som förut påvisats, i trots av de höga priser, som då voro rådande, kan visserligen sägas tala emot det av mig gjorda antagandet, att tullförhöjningen skulle medföra en dylik begränsning av årskonsumtionen, i synnerhet som världshandelspriset å kaffe alltjämt visar

fallande tendens, vilket så småningom måste komma att ytterligare påverka minuthandelspriset i Sverige. Att jag icke förty anser mig böra utgå från nämnda konsumtionsbegränsning beror därpå, att den period av allmän depression, som nu inträtt och som sannolikt kommer att sträcka sig även till år 1922, redan i och för sig måste verka en inskränkning i förbrukningen av en sådan artikel som kaffe, vartill kommer, att, om enligt mitt förslag, som jag senare får tillfälle närmare utveckla, nuvarande tull å kaffesurrogat skulle bibehållas, denna omständighet torde komma att medföra en utsträckt användning av surrogat på kaffets bekostnad.

Vad angår det ekonomiska resultatet för statskassan av en tullförhöjning å obränt kaffe med 68 öre per kilogram, så blir detsamma under förutsättning av en årsimport av 32,000 ton 21,760,000 kronor eller i runt tal bortåt 22 miljoner kronor. Till jämförelse må anföras att, därest importen i stället beräknas till 33,000 ton resp. 36,000 ton per år, ökningen i tullintäkt skulle belöpa sig till 22,440,000 kronor resp. 24,480,000 kronor.

Såsom jag förut nämnt, spelar importen av bränt kaffe statsfinansiellt sett en mycket underordnad roll. Med avseende härå hänvisar jag till följande uppställning, avseende åren 1910—1920, rörande importerade kvantiteter, deras värde samt därför erlagda tullbelopp:

*Tullen å
bränt kaffe.*

Å r	Vikt kg.	Värde kr.	Tullbelopp kr.
1910.....	71,267	89,084	14,253
1911.....	66,001	99,002	13,200
1912.....	117,574	176,361	23,515
1913.....	151,738	242,781	30,348
1914.....	177,800	273,009	35,560
1915.....	216,166	343,410	43,233
1916.....	160,343	276,333	32,069
1917.....	17,419	52,740	3,484
1918.....	13,284	65,654	2,657
1919.....	56,036	187,567	11,207
1920*)	129,023	387,729	25,805

*) Uppgifterna för år 1920 äro från generaltullstyrelsen under hand meddelade primäruppgifter.

För närvarande utgör skillnaden mellan tullen för bränt kaffe och tullen för obränt kaffe nominellt 8 öre. Euligt en av 1906 års tullkommitté utförd beräkning åtgå 120 kilogram råvara för framställning av 100 kilogram bränd vara. För att kunna framställa 100 kilogram dylik vara måste sålunda de svenska rosterierna inköpa och betala tull för 120 kilogram råvara med 14.40 kronor, motsvarande 14.4 öre i tull för ett kilogram bränd vara. Enär tullen å det brända kaffet utgör 20 öre, är följaktligen det effektiva tullskyddet 5.6 öre per kilogram.

Då någon ändring av nämnda effektiva tullskydd av 5.6 öre icke synes böra i detta sammanhang ifrågasättas, torde med beräkning, att för ett kilogram bränd vara i tull för råmaterialet erlægges 96 öre, tullen per kilogram bränt kaffe böra bestämmas till 101.6 öre eller, jämkat uppåt, till 102 öre.

Om tullsatsen för bränt kaffe ändras på föreslaget sätt, följer därav, att den i tulltaxeförordningen § 13 mom. 1 angivna restitutionssats vid utförsel av kaffe, bränt eller rostat, icke malet, vilken restitutionssats för närvarande utgör 14.4 öre per kilogram, bör höjas, och vill jag i enlighet med den vid bestämmandet av nu gällande restitutionssats antagna grunden för beräkningen av viktförlusten vid varans framställning föreslå, att restitutionsbeloppet måtte utgå med ett till 96 öre för kilogram höjt belopp.

Kaffesurrogat.

För att söka utröna kaffesurrogatens sannolika betydelse ur konsumtionssynpunkt har jag med ledning av tillgängliga statistiska siffror låtit upprätta en översiktlig tablå, avseende åren 1910—1919. I denna tablå äro i de tre första kolumnerna upptagna produktion, införsel och utförsel. Genom att från summan av siffrorna i första och andra kolumnerna draga siffrorna i tredje kolumnen, har jag sökt erhålla en ungefärlig uppskattning av konsumtionens storlek, vilken återgives i fjärde kolumnen. Tablåen har följande utseende:

Å r	Produktion kg.	Införsel kg.	Utförsel kg.	Tillgång kg.
1910 *)		10,980	50	
1911 *)		11,325	755	
1912 *)		13,740	205	
1913	1,372,583	13,030	197	1,385,416
1914	1,178,895	9,488	42,717	1,145,666
1915	1,705,612	7,847	404,116	1,309,343
1916	2,023,609	4,939	395,550	1,632,998
1917	2,450,110	76,493	262,505	2,264,098
1918	2,789,282	2,622	—	2,791,904
1919	999,676	6,354	95,667	910,363

*) Kvantitetssiffror för produktionen ej tillgängliga.

Av tablån torde framgå, att kaffesurrogaten spela en tämligen obetydlig roll för konsumtionen. Under år 1920 har enligt uppgift från generaltullstyrelsen införseln uppgått till allenast omkring 3,000 kilogram, vartill kommer, att, enligt från olika håll inhämtade upplysningar, produktionen inom landet under nämnda år lär hava nedgått till ett minimum.

Förut bemälda sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet hava för sin del anbefallt en utsträckt användning av goda och oskadliga kaffesurrogat. Då även jag anser önskvärt, att bruket av dylika surrogat vinner ökad spridning, och då jag icke har anledning föreslå någon ökning av tullskyddet för den inhemska tillverkningen av kaffesurrogat, vill jag icke förorda annan ändring på förevarande punkt, än som kräves för säkerställande av kaffetullen. För detta ändamål torde det vara tillfyllest att, med bibehållande i övrigt av gällande tull av 20 öre per kilogram, stadga, att kaffesurrogat med tillsats av kaffe skall tullbehandlas såsom kaffe, bränt eller rostat, även malet. Enligt vad jag inhämtat från generaltullstyrelsen, möter av tulltekniska skäl ej hinder att fastställa tulltaxans bestämmelser om kaffesurrogat på sätt jag nu föreslagit.

Till jämförelse med de av mig nu föreslagna tullsatserna av 80 öre för obränt och 102 öre för bränt kaffe ber jag att få hänvisa till närslutna uppställning rörande tullsatserna i ett antal främmande länder:

Jämförelser.

L a n d	V a r u s l a g	Kvantitets- grund	Tullsats	Tullsats i ören per kilogram enligt nor- mal kurs	Anmärk- ningar
Norge	Kaffe obränt	kg.	30 öre	30	
	» bränt	»	50 »	50	
Danmark	Kaffe obränt	»	17 »	17	
	» bränt	»	20.7 »	20.7	
Finland	Kaffe obränt	»	12 mark	864 ¹⁾	
	» bränt	»	14 »	1,008 ²⁾	
Storbritannien ...	Kaffe obränt	cwt.	2 £ 2 sh.	75.07	
	» bränt	lb.	6 d.	100.08	
Frankrike	Kaffe obränt	100 kg.	300 francs	216 ³⁾	Generaltariff
	»	»	136 »	97.92 ⁴⁾	Minimaltariff
	» bränt	»	400 »	288 ⁵⁾	

¹⁾ Enligt kurs ^{31/12} 1920 182 öre. — ²⁾ — Enligt kurs ^{31/12} 1920 212 öre. — ³⁾ Enligt kurs ^{31/12} 1920 90.75 öre. — ⁴⁾ Enligt kurs ^{31/12} 1920 41.14 öre. — ⁵⁾ Enligt kurs ^{31/12} 1920 121 öre.

I detta sammanhang torde ock förtjäna framhållas, att, om hänsyn tages till penningvärdets fall, de av mig föreslagna tullsatserna snarare understiga än överstiga de tullsatser av 26 öre per kilogram obränt och 35 öre per kilogram bränt kaffe, som, enligt vad jag tidigare påpekat, före år 1888 voro gällande i Sverige.

*De förhöjda
tull-satsernas
tillämplighet
& nederlags-
gods m. m.*

Såsom jag förut erinrat, utfärdade Kungl. Maj:t den 11 januari 1921 förbud mot införsel av kaffe. Syftet härmed var att förekomma att under tiden, intill dess en eventuell tullförhöjning kunde träda i kraft, kaffepartier införtullades med tillämpning av nu gällande tullsatser. Förbudet, som torde böra upphävas, så snart de förhöjda tullsatserna trätt i verksamhet, avser ej blott kaffe, som ännu ej inkommit till landet, utan jämväl sådant hit inkommet kaffe, som kvarligger i tullverkets vård, men för vilket tull ännu ej blivit i behörig ordning erlagd. Med avseende härå ber jag få meddela, att enligt uppgift från generaltullstyrelsen innelågo den 31 december 1920 å tullnederlag 4,678 ton kaffe. Härtill komma dels de kvantiteter, som vid nämnda tidpunkt kunde vara till finnandes å transitupplag samt inom Stockholms frihamn, dels ock sådana i tullverkets vård kvarliggande partier, som efter den 31 december 1920 kunna hava inkommit från utlandet. Uppenbart är, att be-

stämmelser böra utfärdas, varigenom de förhöjda tullsatserna bliva tillämpliga jämväl å sådant kaffe, varom jag nu talat.

Vad slutligen angår spørsmålet om åtgärder för beskattning av i landet befintligt redan införtullat kaffe, så torde frågan härom, till vilken jag ber att strax få återkomma, böra genom särskild proposition föreläggas riksdagen.

*Beskattning
av redan in-
förtullat
kaffe.*

Som jag redan påpekat, bör det ekonomiska resultatet av en förhöjning av tullen å obränt kaffe med 68 öre — under förutsättning av en årsimport av 32,000 ton — kunna antagas lämna statskassan en merintäkt av bortåt 22 miljoner kronor. Med denna summa torde man alltså kunna räkna i 1922 års riksstat.

*Det ekono-
miska resul-
tatet av tull-
förhöjningen
o. h. d. n. sär-
skilda beskatt-
ning, en.*

Vad angår det ekonomiska utbytet för år 1921, torde, på sätt jag senare skall närmare utveckla, den särskilda beskattning av inneliggande kaffelager, som jag ämnar förorda, kunna beräknas inbringa omkring 5.4 miljoner kronor. Om, såsom jag i nämnda sammanhang skall påvisa, lagerbehållningen av kaffe inom landet i början av år 1921 kan uppskattas till omkring 21,000 ton, och då alltså för fyllande av årskonsumtionen av 32,000 ton samt av normalt lagerbehov en ytterligare import av minst 15,000 ton torde vara att emotse, bör således under år 1921 på grund av kaffetullens höjning en merintäkt i tullinkomsterna av omkring 10 miljoner kronor vara att påräkna. Kaffetullens höjning i förening med den särskilda beskattningen å inneliggande lager skulle följaktligen enligt dessa beräkningar tillföra 1921 års statsreglering ett totalbelopp av 15.4 miljoner kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag, som anser, att en eventuell tullförhöjning snarast möjligt bör träda i tillämpning, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta

Hemställa.

dels att rubrikerna nr:is 155 och 156 i gällande tulltaxa skola från och med den 10 februari 1921 erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tull- beräkningen	Tullsats	
			kronor	öre
	Kaffe:			
155	obrönt.....	1 kilogram	—	80
156 a	brönt eller rostet, även malet.....	1 kilogram	1	02
b	kaffesurrogat, alla slag, utan tillsats av kaffe	1 kilogram	—	20
	<i>Anm. Kaffesurrogat med tillsats av kaffe tullbe- handlas såsom kaffe, brönt eller rostet, även malet.</i>			

dels att jämväl sådant vid sagda tidpunkt i riket befintligt kaffe, å vilket det genom förordningen den 11 januari 1921 utfärdade förbud mot införsel varit tillämpligt, skall vid införtullning drabbas av nämnda förhöjda tullsatser, ändå att kaffet tidigare blivit till förtullning angivet,

dels att § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor skall i nedan angivna del från och med den 10 februari 1921 erhålla följande ändrade lydelse:

§ 13.

1. Vid utförsel sjöledes från stapelstad av följande, utav utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas restitutionsvis av tullmedlen:

— — — — —
för 1 kilogram kaffe, brönt eller rostet, icke malet..... 96 öre,
— — — — —

dels ock att sålunda angivet restitutionsbelopp skall åtnjutas allenast beträffande exportvara, som tillverkats av sådant obrönt kaffe, för vilket enligt av tillverkaren under edlig förpliktelse avgiven försäkran tullavgift blivit erlagd efter den vid nämnda tidpunkt gällande tullsats, samt att restitutionsbeloppet i fråga om exportvara, som framställts av obrönt kaffe, för vilket tullavgift guldits efter tidigare tillämplig tullsats, skall beräknas efter 14.4 öre för kilogram av exportvaran.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Grip.